

νόμισμα δι' ἐκάστην Γερμανικὴν κεφαλὴν, ὡς γράφει ὁ Φλάβιος Βοπίσκος· «εἰς τοὺς ἰδρυθέντας πέραν τοῦ Ρήνου πρὸς φρούρησιν τοῦ τόπου παρεχώρησε γαίαις, σιτοβολώνας, οἴκους καὶ ζωοτροφίας· οὗτοι δὲν ἔπαυσαν μαχομένοι, καὶ φέροντες κεφαλὰς τῶν βαρβάρων, δι' ἐκάστην τῶν ὁμοίων ἐλάμβανον ἓν χρυσῶν νόμισμα». ¹⁾

Σημειωτέον ὅτι τὸ ἄνω ἔθιμον ἐπικρατεῖ καὶ παρὰ τοῖς γαλεώταις Ἑλλησιν, οἵτινες λαμβάνουσι τὸ δουκάτον ἐφ' ἐκάστης τουρκικῆς κεφαλῆς. ²⁾

(Ἔπετα συνέχεια)

K. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΔ'

Ὁ μαρκήσιος, μαθὼν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὰ συμφωνηθέντα, ὑπεβλήθη εἰς αὐτὰ μετ' εὐγνωμοσύνης. Ἦτο λίαν ἀδύνατος, ὡς ἂν διητέλει ἐτι ἐν ἀναρρώσει ἀπὸ τῆς ὀξείας ἐκείνης κρίσεως, ἧτις δὲν εἶχε μὲν ἐξαντλήσει αὐτόν, ἀλλὰ τὸν εἶχε καταβάλλει ὅσον μακρὰ τις ἀσθένεια. Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ πολεμήσῃ τὸν ἔρωτά του, ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ εἶχε παραλύσει, μὴ αἰσθανόμενος δὲ ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του τοὺς κλύδωνας καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ πάθους, παρεδίδοτο ἡδέως εἰς τὴν τρυφερὰν θεραπείαν καὶ περιποίησιν ὧν ἦτο ἀντικείμενον. Ὁ δούξ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ φροντίξῃ περὶ τοῦ μέλλοντος.

— Εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶται, τῷ ἔλεγε, δὲν δύνασαι νὰ ἀποφασίσῃς τίποτε. Ἡ κρίσις σου δὲν εἶνε ἐλευθέρᾳ· χωρὶς σωματικὴν ὑγίαν δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ ὀξυδέρκεια. Ἄφησε νὰ σὲ θεραπεύσωμεν, καὶ θὰ ἰδῆς ὅτι ὅταν θεραπευθῆς, θ' ἀνακτήσῃς ὅλην τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν, διὰ νὰ καταβάλλῃς καὶ τὸ πάθος σου καὶ τοὺς δισταγμούς σου. Ἄλλ' ἔως τότε δὲν βλέπω λόγον νὰ τυρανῆς τὴν συνείδησίν σου, ἀφοῦ ἡ δεσποινὶς Σαίν-Ζενέ δὲν ὑποπτέυει τίποτε, καὶ δὲν κάμνει τέλος πάντων ἄλλο παρ' ὅτι καὶ μία ἀδελφὴ θὰ ἔαμνε.

Ὁ συμβιβασμὸς οὗτος κατηύνασε τὴν ταραχὴν τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐγερθεὶς δὲ μετέβη πρὸς τὴν μητέρα του, ἣν ἔπεισεν ὅτι ἐλαφρά τις ἀδιαθεσία ἦτο αἰτία τῆς ἀλλοιώσεως τῆς μορφῆς του. Ζητήσας δὲ τὴν ἄδειαν νὰ μὴ ἐμφανισθῇ πλέον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατῴρθωσεν ἐπὶ εἰκοσιτέσ-

σaras ὥρας, δηλαδὴ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τῆς κ. Δαργλάδ, ν' ἀπολαύσῃ πλήρους ἀναπαύσεως.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ δούξ καὶ ἡ Καρολίνα ἐφάνησαν διατελοῦντες ἐν συνεννοήσει καὶ ἀνταλλάσσοντες βλέμματα, ἅτινα εἶχον μὲν ἀληθῶς ἀντικείμενον τὴν κατάστασιν τοῦ μαρκησίου, ἀλλὰ συνετέλεσαν ὁμῶς τὴν πλάνην τῆς Λεοντίας. Ἀνεχώρησεν οὕτω βεβαία περὶ τῆς ἰδέας ἣν εἶχε συλλαβεῖ, χωρὶς ὁμῶς νὰ εἴπῃ τι εἰς τὴν μαρκησίαν, δυνάμενον νὰ ἐνδείξῃ οἰανδήποτε αὐτῆς ἀνακάλυψιν.

Μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ὁ κ. Βιλλεμέρ εἶχε θεραπευθῆ. Πᾶν σύμπτωμα ἀνευρισμοῦ εἰχεν ἐκλείψει, καὶ μετὰ τὴν διαίταν εἰς ἣν εἶχεν ὑποβληθῆ ἤρρισε μὲν ἐπανθούσα πάλιν ἡ ὑγεία του, ἐπανερχομένη δὲ ἡ ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἀπόυσα ἔσωτερικὴ του γαλήνη. Οὐδεὶς ἀπὸ δεκαετίας εἶχε μερμηγήσει περὶ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐνδελεχείας ἐκείνης, τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς ἡρεμίας τοῦ ἥθους καὶ τοῦ ἀνεκφράστου γοήτρου δι' ὧν περιέβαλλεν αὐτόν ἡ δεσποινὶς Σάν-Ζενέ. Δύναται τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι οὐδέποτε εἶχε τύχει περιποιήσεως τοσοῦτον νοήμονος καὶ τρυφερᾶς· διότι ἡ μήτηρ του, ἐκτὸς ὅτι ἐστερεῖτο τὴν ἀναγκαίαν πρὸς τοῦτο φυσικὴν δύναμιν καὶ δραστηριότητα, εἶχε παράσχει εἰς αὐτόν λίαν ἐξημμένην καὶ λίαν ἀνήσυχον θεραπείαν καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε κινδυνεύσει ἡ ζωὴ του. Βλέπουσα νῦν τὸν υἱὸν αὐτῆς συχνότερον παρ' αὐτῇ διατρίβοντα καὶ ἀμελέστερον περὶ τὴν ἐργασίαν, ὑπώπτεισεν ὑποτροπὴν τινα τῆς παλαιᾶς νόσου· ἀλλ' ὅτε ἡ ὑπόψια τῆς ἐπῆλθεν, ἡ κρίσις εἶχεν ἤδη παρέλθει· ἡ μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς Καρολίνας συμπεφωνημένη ἡρεμία, ἡ ἐντελὴς ἄγνοια τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες ὀλιγάριθμοι ὄντες ἦσαν διὰ τοῦτο καὶ πλέον ἡσυχολημένοι, ἡ γαλήνη τοῦ Μαρκησίου, συνετέλεσαν πάντα εἰς ἐνθάρρυνσιν αὐτῆς, καὶ μετὰ μίαν ἐβδομάδα παρετήρησε μάλιστα ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἀνελάμβανεν ἦθος νεότητος καὶ ὑγείας, ὅπερ πολλὴν τῇ ἐπροξένησε χαρὰν.

Εἰς τὴν Κ. Δαργλάδ ἀπεκρύβη μετὰ προσοχῆς ἡ καταστάσις τοῦ μαρκησίου. Ὁ δούξ οὐδόλως παρητεῖτο τοῦ περὶ τοῦ γάμου του σχεδίου. Κρίνων δὲ τὴν Λεοντίαν ἐλαφρόνουν καὶ φλύαρον, δὲν ἤθελε νὰ μάθῃ δι' αὐτῆς ὁ κόσμος, ὅτι ἡ ὑγεία τοῦ ἀδελφοῦ του ἠδύνατο ἐν δεδομένη στιγμή νὰ γεννήσῃ φόβους σπουδαίους. Εἶχε δὲ ἀνακοινώσει τοῦτο καὶ εἰς τὴν Καρολίαν, ἣν, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀδελφοῦ του, ὁποῖον αὐτὸς τὸ ἐνόει, ἀφ' ἐνὸς μὲν παρεκίνει καὶ προδιέθετε βαθμηδὸν εἰς ἀμέριστον καὶ ἀπόλυτον ἀφοσιώσιν, ὑπεμίμησε δ' ἀφ' ἑτέρου ἀδιακόπως ὅτι τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας ὅλης ἐξήρτητο ἐκ τοῦ περιφήμου ἐκείνου γάμου. Οὕτως ἡ Καρολίνα δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸ πρᾶγμα. Πιστεύ-

¹⁾ Historia Augusta, Probus 14.

²⁾ Sanuto III, σελ. 991, 992.

ουσα δὲ εἰς τὴν χρηστότητα τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ συνείδησιν ἔχουσα τοῦ ἰδίου αὐτῆς καθήκοντος καὶ τῆς ἐντελοῦς ἀφιλοκερδείας τῆς καρδίας της, ἔβαινε ἐνθὺ πρὸς τὸ χεῖλος βαράθρου, ὅπου ἀνεπιστρεπτὴ ἠδύνατο νὰ καταποθῆ τὸ ἴδιον ἑαυτῆς μέλλον. Ὁ δὲ δούξ, ἀγαθὸς φύσει καὶ τὰς καλλίστας ἔχων διαθέσεις ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του, εἰργάζετο ἀπαθῶς εἰς ὄλεθρον πτωχῆς κόρης, ἥτις ἐκ τῆς προσωπικῆς αὐτῆς ἀξίας ἐδικαιοῦτο νὰ κατέχη τὸν κολοφῶνα τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς τιμῆς.

Πρὸς εὐτυχίαν τῆς δεσποινίδος Σαῖν-Ζενέ, ἡ συνείδησις τοῦ μαρκησίου ἐνύσταζεν ἴσως ἀλλὰ δὲν ἔκοιμᾶτο ὅμως ἐντελῶς. Ἄλλως δὲ τὸ πάθος αὐτοῦ τοσοῦτον μετεῖχεν ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀληθοῦς στοργῆς, ὥστε ἐφάνη ἐξαλειφόμενον καὶ κατεστάλη ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς θελησέως του. Οὕτω δὲ ὁ μαρκήσιος ἀπήτησε νὰ παρίσταται πάντοτε ὁ δούξ κατὰ τὰς συνεντεύξεις των, καὶ ὀλίγου δεῖν ἀπῆλλαττεν ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ του τὴν Καρολίαν πάσης ἐπιτηρήσεως, ὑποσχόμενος αὐτῇ νὰ μὴ ἐπιληφθῆ πλέον ἐργασίας ἄνευ τῆς ἀδείας της. Ἦλθε μάλιστα στιγμή, καθ' ἣν τῇ ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ἵνα τὴν παρακαλέσῃ νὰ παύσῃ ἀγρυπνοῦσα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Πολλάκις εἶχεν εὐρεῖ αὐτὴν ἐκεῖ, φρουροῦσαν σιωπηλῶς ἀλλ' αὐστηρῶς τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδιά του, ἅτινα, ὡς ἔλεγε, διετέλουν ἐσφραγισμένα μέχρι νεωτέρας διαταγῆς. Ἄλλ' ὁ δούξ ἐματαίωσε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀφροσύνης αὐτῆς τοῦ ἀδελφοῦ του, λέγων ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἰς τὴν Καρολίαν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς ὑπόσχεσιν, ἣν εἰλικρινῶς μὲν βεβαίως ἔδωκεν ὁ Οὐρβανός, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ τηρήσῃ.

— Δὲν γνωρίζετε, τῇ εἶπε, πόσον ἀφρηρημένος εἶνε. Ὅσακις ἰδέα τις τὸν κατέχει, τὸν δεσπόμενον ἐντελῶς καὶ τὸν κάμνει νὰ λησμονῆ οἰανδήποτε ὑπόσχεσιν. Εἰκοσάκις τὸν εὔρον νὰ σκαλεῦν τὰ βιβλία του, ἐνῶ εἶχον ἐστραμμένα τὰ νῶτα, καὶ ὅταν τοῦ ἐφώναζα: «Αἶ, πάλιν λαθροχειρίας ἔχομεν!» ἐφαίνετο νὰ ἐξύπνα ἀπὸ κανὲν ὄνειρον καὶ μ' ἐκτύταζε μὲ ἀνέκφραστον ἐκπλήξιν.

Ἡ Καρολίνα λοιπὸν δὲν παρητήθη τῆς ἐπιτηρήσεώς της. Ἡ βιβλιοθήκη ἦτο ἐγγυτέρα μὲν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μαρκησίου ἢ εἰς τὸν θάλαμόν της, ἀλλ' ἦτο τοσοῦτον κεντρικὴ, ὥστε ἡ ἐν αὐτῇ διαρκὴς παρουσία της, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φανῆ παράδοξος εἰς τοὺς ὑπῆρέτας. Ἐφαίνετο δὲ ἐν αὐτῇ ὅτε μὲν μόνη ὅτε δὲ μετὰ τοῦ μαρκησίου ἢ τοῦ δουκὸς καὶ συχνότατα μετ' ἀμφοτέρων, καίτοι ὁ δούξ μυρίας εἶχε προφάσεις νὰ τὴν ἀφίην μόνην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἄλλὰ καὶ κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς, αἱ ἀνοικταὶ πάντοτε θύραι, τὸ ἀνά χεῖρας τῆς Καρολίνας βιβλίον, ἥτις ἀνεγίνωσκεν ἀληθῶς μετ' ἐνδιαφέροντος, καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, πολὺ

ἰσχυρότερα πάσης σκευωρίας, ἀπέκλειον πᾶσαν προφάσιν καὶ πᾶσαν ὄρεξιν κακολόγου ἐρμηνείας.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἡ Καρολίνα ἦτο λίαν εὐτυχῆς, καὶ βραδυτέρον μάλιστα συχναίως ἀνεπόλησε τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὡς τὴν γλυκυτέραν φάσιν τοῦ βίου της. Εἶχεν ὑποφέρει ἄλλοτε ἐκ τῆς ψυχρότητος τοῦ Οὐρβανοῦ, καὶ νῦν ἀνεύρισκεν αὐτὸν εὐμενέστερον καὶ οἰκειότερον ἢ ὅσον εἶχεν ἐλπίζει. Οὕτω δὲ, ἅμα ὡς ἐξέλιπε πᾶσα περὶ τῆς υἰείας αὐτοῦ ἀνησυχία, ἐπῆλθε μετὰ αὐτῶν δεσμός, ὅστις διὰ τὴν Καρολίαν ἦτο ἀληθῶς ἀνεφέλος εὐδαιμονία. Ὁ μαρκήσιος ἠρέσκετο μεγάλως ἀκούων αὐτὴν ἀναγινώσκουσαν, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ συνήνεσε νὰ βοηθῆται παρ' αὐτῆς κατὰ τὴν ἐργασίαν του. Ἡρεῦνα ἡ Καρολίνα δι' αὐτόν, ἐλάμβανε σημειώσεις, καὶ συνέτασσε αὐτὰς κατὰ τὸ πνεῦμά του, ὅπερ θαυμασιῶς ἐμάντευεν. Ἀπλῶς εἶπεῖν τοσοῦτον εὐχαρίστους τῷ προσήνεγκεν ὑπηρεσίας καὶ τοσοῦτον ἀνεκούφισε τὸ ζῆρὸν καὶ δυσάρεστον τῶν σπουδῶν του μέρος, ὥστε ἠδυνήθη ἐκεῖνος ν' ἀρχίσῃ πάλιν γράφων ἀκόπως καὶ ἀπόνως.

Ὁ μαρκήσιος εἶχε βεβαίως πολὺ μείζονα γοηματέως ἀνάγκην ἢ ἡ μήτηρ του. Ἄλλ' οὐδέποτε εἶχε κατορθώσει νὰ δεχθῆ μετὰ τὸν πρόσωπον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν μελετῶν του. Νῦν ὅμως παρετήρησεν ὅτι ἡ Καρολίνα οὐ μόνον δὲν παρεπλάνα αὐτόν εἰς ἰδέας ξένων τῶν ἰδεῶν του, ἀλλὰ καὶ αὐτόν τὸν ἴδιον δὲν ἄφινε ν' ἀποπλανᾶται εἰς ἀνωφελεῖς ἐρεῦνας. Εἶχε θαυμασίαν διαύγειαν κρίσεως, καὶ συγχρόνως ἀδιάπτωτον εἰρμόν ἰδεῶν — ἀρετὴν ἣν σπανίως ἔχουσιν αἱ γυναῖκες. Ἡδύνατο δὲ, χωρὶς νὰ κουρασθῆ μηδὲ νὰ βαρυνθῆ, ν' ἀσχοληθῆ ἐπὶ μακρὸν περὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Οὕτω δὲ ὁ μαρκήσιος ἀνεκάλυψεν ὅ,τι ἐμελλε νὰ διαθέσῃ διὰ παντός τὴν καρδίαν του: ὅτι εἶχεν ἀπέναντί του διάνοιαν ὑπέροχον, οὐχὶ μὲν δημιουργοῦν ἀλλ' ἐξόχως ἐρευνητικὴν, καὶ τοιαύτην ἀκριβῶς ὑπαρξίν ὅποιας εἶχεν ἀνάγκην πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἰσορροπίαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ διανοίας.

Ὁ Κ. Βιλλεμέρ, — ἃς τὸ εἰπῶμεν ἀπὸ τοῦδε, — ἦτο ἀνὴρ ὑγιεστάτου πνεύματος, ὅπερ ὅμως δὲν εἶχεν ἔτι ὑποστῆ καὶ προσεδόκα πάντοτε τὴν κρίσιν τῆς ἀναπτύξεως. Ἐκ τούτου ἔπασχεν αὐτός καὶ ἐβράδυνεν ἡ ἐργασία του. Ἐσκέπτετο καὶ ἔγραφε ταχέως· ἀλλ' ἡ συνείδησις αὐτοῦ, ὡς φιλοσόφου καὶ ἠθικολόγου, παρενέβαλλε νέα πάντοτε προσκόματα εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν αὐτοῦ, ὡς ἱστοριογράφου. Περιεσπᾶτο ἀδιακόπως ὑπὸ δισταγμῶν, ὡς οἱ ἔχοντες εἰλικρινῆ μὲν ἀλλὰ νοσηρὰν τὴν εὐλάβειαν καὶ φανταζόμενοι πάντοτε ὅτι δὲν ἐξωμολόγησαν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν. Ἦθελεν, αὐτός, νὰ ἐξομολογηθῆ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν κοινωνικὴν ἀλήθειαν, καὶ δὲν κατενοεῖ ὅτι ἡ ἐπιστήμη τοῦ

ἀληθοῦς, καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ πραγματικοῦ, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχετικὴ πρὸς τοὺς καιροῦς. Δὲν ἐπέθετο περὶ τούτου. Ἦθελε νὰ ἐκθάψῃ τὴν ἀπόκρυφον καὶ βαθεῖαν ἔννοιαν τῶν μυστηρίων τοῦ παρελθόντος· ἐκπληττόμενος δὲ ὅτι εὑρίσκει πολλὰκις ἀντιφασκούσας τὰς πενήχρας αὐτῶν ἐνδείξεις, ὅσας κατῶρθου νὰ ἐξουχίσῃ, ἐπτοεῖτο, ἐδυσπίσκει πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὄξυδερκειαν ἢ εὐθυκρίσιαν, ἀνέστελλε τὴν κρίσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐργασίαν του, καὶ ἐπὶ ἐβδομάδας καὶ μῆνας ὅλους κατεβιβρώσκετο ὑπὸ ἀμφιβολίας φοβερᾶς καὶ ἀβεβαιότητος.

Ἡ Καρολίνα καίτοι δὲν ἐγνώριζε τὸ βιβλίον του, ὅπερ, ἡμίγραφον ἔτι, ἔκρυπτεν ἐκείνος μετὰ νοσηρᾶς δειλίας, ἐμάντευσεν ὅμως ταχέως τὸν λόγον τῆς ἀμηχανίας καὶ δυσφορίας του, συνομιλοῦσα μετ' αὐτοῦ καὶ ἀκούουσα τὰς σκέψεις του, ὅσακις τῷ ἀνεγίνωσκε. Ἐξ ἐμπνεύσεως ἀντέταξεν εἰς αὐτὸν ἀπλουστάτας τινὰς σκέψεις, ἀπὸ τοσοῦτον ὅμως εὐθείας γνώμης, ὥστε οὐδεμία ἦτο δυνατὴ ἀπάντησις. Οὐδόλως ἐτάραττεν αὐτὴν — εἶπε — μικρὰ τις κηλὶς ἐπὶ μεγάλης ὑπάρξεως ἢ μικρὰ φωτεινὴ ἀκτὶς λογικοῦ ἐν καιρῷ γενικῆς παραφροσύνης. Ἐνόμιζε τούναντιον, ὅτι πρέπει νὰ θεωρῇ τις τὸ παρελθὸν ὡς θεωροῦμεν τὴν ζωγραφίαν, ἧτοι ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως ἢ ἀπαιτεῖ ἐκάστου ἢ ὄρασις, ὅπως συμπεριλαμβανόμεν τὸ σύνολον καί, ὡς οἱ μεγάλοι ζωγράφοι γράφοντες τοὺς πίνακας αὐτῶν, δυνθώμεν νὰ θυσιάσωμεν τὰς ἀσημάντους λεπτομερείας, αἵτινες φθείρουσι πολλὰκις ἐν τῇ πραγματικότητι τὴν ἁρμονίαν καὶ αὐτὴν τὴν λογικὴν τῆς φύσεως. Παρετήρησεν, ὅτι ἀνὰ πᾶν βῆμα βλέπει τις ἐπὶ τοῦ τοπίου ἀπιθάνους συμπτώσεις φωτὸς καὶ σκιῶν, καὶ ὅτι ὁ μὲν χυδαῖος ἔρωτᾷ συνήθως: « Πῶς θὰ τὸ ἀπεικονίσῃ αὐτὸ ὁ ζωγράφος; » ὁ δὲ ζωγράφος θ' ἀπῆντα βεβαίως: « δὲν θὰ τὸ ἀπεικονίσῃ διόλου ». Παρεδέχθη μὲν, ὅτι ὁ ιστοριογράφος ὑποχρεῦται πολὺ πλεόν τοῦ καλλιτέχου εἰς τὴν ἀκριβείαν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἠρνήθη ὅτι δύναται ἐκάτερος νὰ ὁρμηθῇ ἐκ διαφορῶν ἀρχῶν. Τὸ τε παρελθὸν καὶ τὸ παρόν, εἴτε ἀτομικοῦ εἴτε περιληπτικοῦ βίου, μόνον ἐκ τοῦ συνόλου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν εἶχον, κατ' αὐτὴν, σημασίαν καὶ ἔννοιαν. Τὰ μικρὰ γεγονότα, αἱ διακυμάνσεις, αἱ παρεκτροπαὶ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μοιραῖα, καὶ νὰ καταλογίζωνται ἀπλῶς μετὰ τῶν τετελεσμένων γεγονότων. Ἴνα κατανοήσῃ τις μίαν ψυχὴν, ἓνα λαόν, μίαν ἐποχὴν, ἔπρεπε, — ἐφρόνει ἡ Καρολίνα — νὰ ἴδῃ αὐτὰ φωτίζόμενα ὑπὸ τῶν γεγονότων ὡς τὴν πεδιάδα ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Τὰς ἰδέας ταύτας ἐτόλμησε νὰ ἐκφράσῃ μετὰ πολλῆς συστολῆς, καὶ ὡς ἀπορίας μᾶλλον, χωρὶς προκαταλήψεως καὶ σχεδὸν ἐτοιμῆ νὰ τὰς ἀνακαλέσῃ ἂν τυχὸν δὲν ἤρρεσκον. Ἄλλ' ὁ Κ.

Βελλεμέρ κατεπλάγη ἐξ αὐτῶν, διότι συνησθάνθη ὅτι οἱ λόγοι τῆς ἐμπειροῦχον πεποιθήσιν καὶ πίστιν ἐνδόμυχον, ἦν οὐδόλως θὰ μετέβαλλεν ἢ σιγὴ τῆς. Ἐπολέμησεν ὅμως ὀλίγον, καὶ τῇ ὑπέβαλεν ἱκανὰ γεγονότα ἄτινα εἶχον περιαγᾶγει καὶ αὐτὸν εἰς ἀμηχανίαν.

Ἄλλ' ἐκείνη ἔκρινεν αὐτὰ δι' ὀλίγων λέξεων καὶ διὰ τῆς ὀρθῆς κρίσεως πνεύματος νέου καὶ καρδίας ἀγνῆς, ὁ δὲ μαρκήσιος ἀνέκραξε, θεωρῶν τὸν δούκα:

— Εὑρίσκει τὴν ἀλήθειαν διότι τὴν αἰσθάνεται, καὶ τοῦτο εἶνε ἀπαραίτητον διὰ νὰ βλέπῃ τις τὰ πράγματα ὀρθῶς. Οὐδέποτε τεταραγμένη συνείδησις οὐδὲ πνεῦμα διεστραμμένον θὰ ἐννοήσῃ τὴν ἱστορίαν.

— Διὰ τοῦτο δὲ ἴσως, παρετήρησεν ἐκείνη, δὲ πρέπει νὰ γράφεται ἡ ἱστορία ἐξ ἀπομνημονευμάτων, διότι πάντα σχεδὸν εἶνε ἔργα τῶν συγχρόνων προλήψεων ἢ παθῶν. Εἶνε συρμὸς σήμερον ν' ἀναδιφῶνται ὅλ' αὐτὰ ἐπιμελῶς, καὶ νὰ συνάγωνται πανταχόθεν λεπτομερείαι γεγονότων σχεδὸν ἀγνώστων, ἄτινα οὐδ' ἀξίζουσι νὰ γείνωσι γνωστά.

— Ἀληθῶς· ἔχετε δίκαιον, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος· ἐὰν ὁ ιστορικός, ἀντὶ νὰ διατηρῇ τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς τὰ μεγάλα λατρεῖαν του, παρασύρεται ἢ περισπᾶται ὑπὸ τῶν μικρῶν, ἢ ἀλήθεια κατακλύζεται ὑπὸ τῆς πραγματικότητος.

Τὰς διαλέξεις ταύτας, τὰς ἀτόπους ἴσως ἐν μυθιστορήματι, ἀναφέρομεν μόνον διότι εἶνε ἀναγκαῖαι, ἵνα κατανοηθῇ ἡ σοβαρότης καὶ ἡ κατ' ἐπιφάνειαν γαλήνη τῶν σχέσεων, αἵτινες συνέδεσαν ἐν τῷ Πύργῳ τοῦ Σεβᾶλ τὸν πολυῖστορα σοφὸν καὶ τὴν ταπεινὴν ἀναγνώστριαν, καίτοι ἐκ παντὸς τρόπου ἐμερίμνα ὁ δούξ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς θύματα τῆς νεότητος καὶ τοῦ ἔρωτος. Ὁ Μαρκήσιος συνησθάνθη, ὅτι ἀνήκεν εἰς τὴν Καρολίαν, οὐ μόνον ἐξ ἐθνουσιασμοῦ, ἐξ ὄνειροπολήσεως καὶ ἐκ τῆς ἐνδομύχου αὐτοῦ ἀνάγκης ν' ἀναγάγῃ εἰς ἰδεώδη περιωπὴν τὴν καλλονὴν καὶ τὴν χάριν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ λογικοῦ ἔτι, ἐκ τῆς κρίσεως αὐτῆς καὶ τῆς βεβαιότητος ὅτι εὔρε τέλος τὸ ἰδεώδες ἐκεῖνο. Οὕτω δὲ ἐσώθη ἡ Καρολίνα. Ἐπέβαλε τὸ σέβας τῆς ἀληθοῦς αὐτῆς ἀξίας, καὶ ὁ μαρκήσιος δὲν ἐφοβήθη πλέον μὴ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τοῦ ἐγωϊσμοῦ.

Ὁ δούξ ἐξεπλάγη μεγάλως τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ ἀπροσδοκῆτου αὐτοῦ ἀποτελέσματος τῆς οἰκειότητός των. Ὁ ἀδελφός του εἶχε θεραπευθῇ, ἦτο εὐδαίμων, καὶ ἐφαίνετο νικῆσας τὸν ἔρωτα δι' αὐτῶν καὶ μόνων τῶν δυνάμεων τοῦ ἔρωτος. Ἄλλ' ὁ δούξ ἦτο εὐφυῆς καὶ ἐνόησεν. Κατελήφθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπὸ σπουδαίου πρὸς τὴν Καρολίαν σεβασμοῦ. Αἱ ἀναγνώσεις αὐτῆς ἤρχισαν νὰ τῷ ἐμπνέωσι ἐνδιαφέρον, καὶ βαθ-

μηδόν, ἀντί ν' ἀποκοιμάται ἀπὸ τῶν πρώτων σελίδων, ἠθέλησε ν' ἀναγινώσκῃ καὶ αὐτὸς καὶ νὰ μεταδίδῃ τὰς ἐντυπώσεις του. Οὐδεμίαν μὲν αὐτὸς εἶχε πεποιθήσιν, ἀλλὰ συνεκινεῖτο ὅμως καὶ παρεφέρετο ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως τῶν ἄλλων. Ὅλίγα σοβαρὰ πράγματα εἶχεν ἀναγνώσει κατὰ τὸν βίον του, ἀλλ' εἶχε θαυμασιῶς ταμιεύσει ἐν τῇ μνήμῃ του χρονολογίας καὶ κύρια ὀνόματα, καὶ εἰς τὸ ἀραιὸν αὐτῆς δίκτυον προσηρόμθησαν τὰ νήματα τῶν γνώσεων τοῦ ἀδελφοῦ του. Οὐδὲν ἄλλο ἦτο ξένον εἰς αὐτὸν ἢ μόνον ἡ λογικὴ καὶ βαθεῖα ἔννοια τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Καὶ εἶχε μὲν προλήψεις· ἀλλὰ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν νὰ τὰς κατασιγάξῃ, καὶ μία εὐγλωττος σελίς, εἴτε τοῦ Βοσσοῦετου ἦτο εἴτε τοῦ Ρουσό, ἐνέπνεον εἰς αὐτὸν ἴσον ἐνθουσιασμόν.

Οὕτω δὲ ἠσθάνθη καὶ αὐτὸς εὐχαρίστησιν ἐκ τῶν διατριβῶν τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαίν-Ζενέ ἀναστροφῆς, καὶ—τὸ κάλλιστον πάντων—ἔπαυσε θεωρῶν τὴν Καρολίαν ὡς γυναῖκα, ἀφ' ἧς ἡμέρας κατενόησε τὰ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματα τοῦ ἀδελφοῦ του. Εἶχε μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς αἰσθηθῆ συγκίνησιν τινα πλησίον αὐτῆς, ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, καὶ ἡ ἀλήθεια κατέλαβεν αὐτὸν ἐν ὧρα πείσματος καὶ πυρετοῦ. Ἄλλ' ἀπέβαλε πάραυτα πάντα κακὸν διαλογισμόν, καὶ βλέπων ὅτι ὁ μαρκήσιος, μετὰ φοβερὸν παροξυσμὸν ζηλοτυπίας, ἀνέλαβε πάλιν πᾶσαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην του, ἐγνώρισε, πρῶτον τότε ἐπὶ ζωῆς του, ἀληθινήν καὶ ἀγαθὴν φιλίαν πρὸς γυναῖκα.

Τὸν Ἰούλιον μῆνα ἔγραφεν ἡ Καρολίνα πρὸς τὴν ἀδελφὴν της:

«Μὴν ἀνησυχῆς. Πρὸ πολλοῦ δὲν ἐπιτηρῶ πλέον τὸν ἀσθενῆ, διότι ὁ ἀσθενὴς ποτέ του δὲν ἦτο τόσο καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν του. Ἄλλὰ διετήρησα πάντοτε τὴν συνήθειάν μου νὰ ἐξυπνῶ τὸ θέρος πρῶτ', κ' ἔχω πάντοτε τὴν πρῶϊαν πολλὰς ὥρας ἐργασίας, ἀφοῦ μοῦ ἐπέτρεψε νὰ συνεργάζωμαι μαζῇ του. Κοιμάται τώρα πολὺ καλὰ, διότι ἀποσύρεται εἰς τὰς δέκα. Ἔχω δὲ κ' ἐγὼ τὴν ἄδειαν νὰ κάμω τὸ ἴδιον. Ἔχω μάλιστα συχνότατα πολύτιμα ἐλευθερίας διαστήματα ἐντὸς τῆς ἡμέρας. Ἡ γειτονεῖα τῶν λουτρῶν τοῦ Ἐβῶ καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ Βισῦ μᾶς φέρουν κόσμον καθ' ἣν ὥραν ἡ μαρκησία συνείθιζεν ἐν Παρισίοις νὰ μὴ δέχεται κανένα, τοῦτο δέ, μολονότι λέγει ὅτι τὴν κουράζει καὶ τὴν ταραττεῖ, τὴν θέλγει ὅμως πραγματικῶς. Ἡ μεγάλη της ἀνταπόκρισις πάσχει ἐκ τούτου, ἀλλ' ἡ ἀνταπόκρισις αὐτῆ ἠλαττώθη αὐτομάτως μετὰ τὸ σχέδιον ἐκεῖνο περὶ τοῦ γάμου τοῦ Μαρκησίου. Τὸ σχέδιον αὐτὸ τοσοῦτον ἀπασχολεῖ τὴν κυρίαν Βιλλεμέρ, ὥστε αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνακοινώσῃ ἢ νὰ ὑπαινιχθῇ πρὸ πράγμα εἰς ὅλους της

τοὺς καλοὺς φίλους. Ἐπειτα σκέπτεται, ἀναγνωρίζει ὅτι εἶνε ἀφροσύνη νὰ γίνεται τόσος περὶ αὐτοῦ λόγος, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾷ τὴν ἐχεμυθίαν παρὰ τῶσων ἀνθρώπων, καὶ ῥίπτομεν εἰς τὸ πῦρ τὰς ἐπιστολάς τὰς ὁποίας μοῦ ὑπηγόρευεν ἡδῆ. Διὰ τοῦτο μοῦ λέγει συχναῖς: «Καλλίτερα νὰ μὴ γράψωμεν. Προτιμῶ νὰ σιωπήσω, παρὰ νὰ μὴ κάμω λόγον περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον μ' ἐνδιαφέρει.»

«Ὅταν ἔχῃ ἐπισκέψεις, μοῦ κάμνει νεῦμα ὅτι δύναμαι ν' ἀπέλθω εἰς ἐντάμωσιν τοῦ μαρκησίου, διότι γνωρίζει ἡδῆ ὅτι τοῦ κρατῶ σημειώσεις. Ἄφ' οὗ παρῆλθεν ἡ ἀσθενεία του, δὲν ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ κρύψω τόσον ἀπλοῦν πρᾶγμα, καὶ ἡ μαρκησία μοῦ γνωρίζει χάριν, ὅτι ἀνακουφίξω τὸν υἱὸν της κατὰ τὴν ἐργασίαν του. Εἶνε πολὺ περιεργος νὰ μάθῃ τί εἶνε τὸ ἀπόκρυφον αὐτοῦ σύγγραμμα. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ τῆς μαρτυρήσω τίποτε, ἀφοῦ κ' ἐγὼ ἡ ἴδια δὲν ἔχω τὴν ἐλαχίστην περὶ αὐτοῦ ἰδέαν. Γνωρίζω μόνον, ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας, καὶ εἰδικώτερον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ρισελιέ. Ἄλλ' εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι προαισθάνομαι ἀπὸ τοῦδε μεγίστην διαφωνίαν μεταξὺ μητρὸς καὶ υἱοῦ ἐπὶ πολλῶν σπουδαίων πραγμάτων.

«Μὴ με λυπῆσαι, ὅτι ἀνέλαβον ἔργον διπλοῦν, καὶ ἀπέκτησα, ὡς λέγεις, δύο κυρίους ἀντὶ ἐνός. Τὸ πρὸς τὴν μαρκησίαν χρέος μου εἶνε ἱερὸν καὶ τὸ ἐκτελῶ μετὰ στοργῆς. Τὸ πρὸς τὸν μαρκήσιον εἶνε καθῆκον εὐχάριστον, καὶ τὸ ἐκπληρῶ μετὰ τοῦ σεβασμοῦ ἐκείνου περὶ οὗ συχναῖς σοῦ ὠμίλησα. Χαίρω πιστεύουσα ὅτι συνετέλεσα εἰς θεραπείαν του, ὅτι κατώρθωσα νὰ τὸν νοσοκομήσω χωρὶς νὰ τὸν φέρω εἰς ἀθημονίαν, καὶ νὰ τὸν πείσω σιγὰ σιγὰ ὅτι ἔπρεπε νὰ ζήσῃ, ὡς οφείλουσι νὰ ζῶσι πάντες διὰ νὰ ἦνε ὑγεῖς. Μετεχειρίσθη δὲ ὡς ὄπλα μου αὐτὸ τὸ πρὸς τὴν ἐργασίαν πάθος του, καὶ τοῦ ἀπέδειξα ὅτι ἡ νόσος τοῦ ἡδύνατο νὰ ζημιώσῃ μεγάλως τὸ συγγραφικὸν του ἄλγαντον, καὶ ὅτι δὲν ἐπίστευα εἰς τὴν διανοητικὴν διαύγειαν τοῦ πυρετοῦ. Δὲν φανταζέσαι πόσον ἀγαθὸς ὑπῆρξε πρὸς ἐμέ, πῶς ἠνέχθη τὰς νοουθεσίας καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς ἐπιτιμήσεις τῆς κυρίας ἀδελφῆς σου, πόσον μ' ἠευχαρίστησε διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν ἐνδιαφέρον μου, καὶ πῶς ὑπετάχθη εἰς ὅλας μου τὰς παραγγελίας. Κατήντησε νὰ μὲ συμβουλεύεται ἐπὶ τραπέζης τί πρέπει νὰ φάγῃ, καὶ ὅταν περιπατοῦμεν, ἀφίνεται, ὡς παιδίον, νὰ τὸν ὀδηγῶμεν ἐγὼ καὶ ὁ δούξ. Εἶνε ὠραία ψυχὴ, σὲ βεβαιῶ, καὶ καθ' ἐκάστην ἀνακαλύπτω νέας ἀρετὰς του. Τὸν εἶχα νομίσει κάπως ἰδιότροπον καὶ πολὺ ἐπίμονον. Ὁ ταλαίπωρος! Ἦσαν ὅλα ἀποτελέσματα τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὸν κρίσεως. Τούναντίον ἔχει ἔκτακτον προσήγειαν καὶ ὀμαλότητα χαρακτῆρος, τὸ δὲ θέλητρον τῆς ἀναστρο-

φῆς του δὲν δύναται νὰ παραβληθῆ εἰμὴ μὲ τὸ κάλος τῶν φείθρων τῆς κοιλάδος μας, ἅτινα διαυγῆ πάντοτε καὶ ἄφθονα, ἔχουσι μὲν ὀμαλὸν καὶ ἰσχυρὸν τὸ ρεῦμα των ἀλλ' οὐδέποτε ὀργίλον ἢ ἰδιότροπον. Ἄν δὲ ἐξηκολούθουν τὴν παρομοίωσιν, ἠδυνάμην νὰ εἰπῶ, ὅτι τὸ πνευμά του ἔχει ἐπίσης ὄχθας ἀνθηρὰς καὶ χλοερὰς ὁάσεις, ὅπου δύναται τις νὰ σταθῆ καὶ νὰ βρεμβάσῃ γοητευτικῶς, διότι ὁ μαρκήσιος εἶνε ποιητής, . . . καὶ ἐκπλήττομαι πάντοτε, ὅτι ὑπέταξε τὰς ὀρμὰς τῆς φαντασίας του εἰς τὰς αὐστηρὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἱστορίας».

« Ἰσχυρίζεται δὲ ἄλλως ὅτι ἐγὼ ἔκαμα αὐτὴν τὴν ἀνακάλυψιν, καὶ ὅτι ἀρχίζει νὰ τὸ παρατηρῆ καὶ αὐτός. Πρὸ τινων ἡμερῶν παρατηροῦμεν ἐντὸς χαράδρας, ἐγκαρσίας εἰς τὴν κοίτην τοῦ Σάρ, τὴν ὠραιότητα τῶν λειμώνων, τοὺς ὁποίους ἐπλήρουν αἶγες καὶ πρόβατα. Ἀπὸ τοῦ βάρθους τῆς ἀποτόμου ταύτης φάραγγος ἐγείρονται ὑπεράνω τοῦ ὄροπεδίου ὀδοντωταὶ τινες βράχων κορυφαί, ἀποτελοῦσαι σχετικῶς πρὸς τὸ βαθύτερον ἔδαφος, ἰκανῶς ὑψηλὸν ὄρος, οὐτινος οἱ ὠραῖοι ἰότεφοι βράχοι ἀποκρύπτουσι τὴν πέραν ἐπίπεδον χώραν. Τοιοῦτοτρόπως δὲν βλέπει τις ἐντεῦθεν τὰ ὑψηλὰ μέρη τῶν ὄροπεδίων, καὶ δύναται νὰ ὑποθῆσῃ ὅτι εὐρίσκεται εἰς γωνίαν τινὰ τῆς Ἑλβετίας. Αὐτὸ τοῦλάχιστον μου λέγει ὁ Κ. Βιλλεμέρ, παρηγορῶν με διὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ μαρκησία θέλει νὰ χαλινώσῃ τοὺς θαυμασμούς μου. — Μὴν ἀνησυχῆτε δι' αὐτό, μου ἔλεγε, καὶ μὴ φαντάζεσθε ὅτι πρέπει τις νὰ εἶδε πολλὰ μεγάλα πράγματα διὰ νὰ ἔχη τὴν γνῶσιν καὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ μεγαλείου. Τὸ μεγαλεῖον ὑπάρχει πανταχοῦ δι' ὅσους τὸ ἔχουν ἐντὸς των. Δὲν εἶνε δὲ τὸ αἰσθημά των αὐτὸ φαντασίας πλάνη, ἀλλ' ἀληθὴς ἀποκάλυψις τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ φύσει μεγαλείου, τὸ ὁποῖον εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκπεφρασμένον. Αἱ ἀμβλεῖαι αἰσθήσεις ἔχουσι ἀνάγκη ἀποτόμου ἐκδηλώσεως τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγέθους τῶν πραγμάτων. Δι' αὐτὸ πολλοὶ ἄνθρωποι, μεταβαίνοντες εἰς Σκωτίαν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν περιγραφῶν τοῦ Οὐώλτερ Σκόττ, δὲν τὰς εὐρίσκουσι καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁποιητὴς ὑπερετίμησε τὴν χώραν του. Καὶ ὅμως αἱ εἰκόνες του ὑπάρχουσιν ἐκεῖ, εἰμαι βέβαιος, καὶ ἂν σεῖς μεταβῆτε εἰς τὴν Σκωτίαν θὰ τὰς εὐρῆτε ἀμέσως.

«Τοῦ ὁμολόγησα, ὅτι τὸ ἄπειρον τῆς πραγματικότητος μεγαλεῖον εἶχεν ἀνεξήγητον δι' ἐμὲ θέλητρον, καὶ ὅτι ἔβλεπον συχνάκις εἰς τῶνειρόν μου ὄρη ἀνυπέβρατα καὶ δυσθεώρητα βάραθρα, ὅτι ἐνώπιον εἰκόνας παριστώσεως τοῦ φοβεροῦς καταρράκτας τῆς Σουηδίας ἢ τοὺς πλανήτας ὄγκους τῆς παγερῆς θαλάσσης, ἠσθανόμην ὀπτασίας ἐξάλλους, αἵτινες μὲ παρέσυραν ἀδέσμευτον διὰ τοῦ ἀπέιρου, καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀφήγησις

μακρᾶς ὁδοιπορίας, τῆς ὁποίας νὰ μὴ ἐλυπούμην ὅτι δὲν μετέσχον μ' ὄλους αὐτῆς τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ταλαιπωρίας.

«Καὶ ὅμως, μὲ εἶπεν, ἐνώπιον τοῦ μικροῦ αὐτοῦ καὶ μαγευτικοῦ τοπείου, ἐφαίνεσθε πρὸ μικροῦ εὐτυχεστάτη καὶ ἀληθῶς εὐχαριστημένη. Μήπως ἔχετε ἀνάγκη σφοδρῶν συγκινήσεων καὶ ἐκπλήξεων μᾶλλον, ἢ ἡρέμου καὶ ἀσφαλούς εὐχαριστήσεως; Ἰδέτε πόσον ὠραία εἶνε ἡ γαλήνη! Ἰδέτε πῶς ἡ ὠρα αὐτῆ τῶν τελευταίων τοῦ φωτὸς ἀτανανκλάσεων τὰς ὁποίας διαστίζουσιν αἱ ἐπερχομένοι σικαί, αἱ ἀτμώδεις αὐταὶ ἀναθυμιάσεις αἵτινες θωπεύουσι τὰς πλευρὰς τῶν βράχων, τὸ ἀκίνητον αὐτὸ φύλλωμα τὸ ὁποῖον φαίνεται ὡς νὰ ῥοφᾷ σιωπηλῶς τὰς ἐσχάτας ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, πῶς ὅλη αὐτῆ ἡ γαληνιαία καὶ σιωπηλὴ σκηνὴ εἶνε ἡ ἀληθὴς ἔκφρασις τοῦ ἐν τῇ φύσει καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ! Κ' ἐγὼ ὄλ' αὐτὰ δὲν τὰ ἐγνώριζα! Πρὸ μικροῦ μόλις τὰ παρατήρησα. Ἔζων ἐντὸς κοινοροῦ, ἐντὸς θανάτου, ἐντὸς ἀφηρημένων θεωριῶν. Ἀνέπλκτον ἐν ὀνειροῖς τὰς εἰκόνας τῆς ἱστορίας, τὴν φαντασμαγορίαν τοῦ παρελθόντος. Εἶδον ἐνίοτε παραπλέοντα εἰς τὰ βάρθη τοῦ ὀρίζοντος τὸν στόλον τῆς Κλεοπάτρας. Ἐνόμισα ὅτι ἤκουσα ἐν τῇ σιγῇ τῶν νυκτῶν τὸ πολεμικὸν σάλπισμα τοῦ Ρονσεβῶ. Ἄλλ' ἦσαν ὅλα ὄνειρα. Ἡ πραγματικότης εἰσώπα. Ἀφ' οὗτου σὰς εἶδα νὰ παρατηρῆτε σιωπηλῆ τὸν ὀρίζοντα, καὶ τὸ ἦθος σας νὰ ἐκφράζῃ ἀνεκλάλητον εὐχαρίστησιν, ἀνηρώτησα ἑμαυτὸν ποῖον ἄρα γε εἶνε τὸ μυστήριον τῆς χαρᾶς σας, καὶ — ἄς σὰς τὸ ὁμολογῆσω — ὁ ἀσθενὴς σας ἐξηλοτύπησε τὴν εὐχαρίστησιν σας. Ἦρχισε καὶ αὐτὸς νὰ θεωρῆ ἀνησυχῶς, . . . καὶ εἶδεν ἐπὶ τέλους καὶ ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡγάπα καὶ αὐτὸς ὅ,τι καὶ σεῖς ἀγαπάτε. »

«Ἐννοεῖς, ὅτι ὁμιλῶν τοιοῦτοτρόπως, ἀγαπητῆ μου ἀδελφῆ, ὁ μαρκήσιος ἔλεγε τρομερὰ ψεύματα, διότι ἐξ ὅλων του τῶν παρατηρήσεων καὶ ἐξ ὅλων του τῶν τρόπων φαίνεται ὅτι ἔχει ἀληθὴ καλλιτέχνου ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς πᾶν τὸ ὠραῖον. Ἄλλ' ἡ εὐγνωμοσύνη του τὸν καθιστᾷ τόσο ἀγαθὸν πρὸς ἐμὲ, ὥστε ψεύδεται καλῆ τῇ πίστει, καὶ φαντάζεται ὅτι μου ὀφείλει τι νέον τοῦ διανοητικοῦ του βίου. »

Ἔπεται συνέχεια.

Στρατιώτης Ῥωμαῖος, ἔχων σπουδαίαν δίκην, παρεκάλεσε τὸν Αὐγουστον Καίσαρα νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ διέταξεν ἐνα τῶν περὶ αὐτόν, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς δίκης. Ἄλλ' ὁ στρατιώτης, μηδὲλως ἐκ τούτου εὐχαριστηθεὶς, ἀπετόλμησε νὰ τῷ εἴπῃ: «Δέσποτα, ὅταν σὺ διεκινδύνευες ἐν Ἀκτίῳ, ἐγὼ δὲν προσνήθηθον ὁμοίως ἐπολέμησα αὐτοπροσώπως καὶ δὲν ἔστειλα ἀντικαταστάτην.»